

ההתנהלות הכספית שלי

למורה:

שיעור זה הוא השיעור הראשון בתכנית "חינוך לאחריות" המיועד לכיתות ג'-ד', תחת החטיבה הראשונה "אחריות שלי על הארנק שלי". מיקום השיעור ברצף הלמידה: שיעור ראשון בתכנית, לפני שיעור "איפה מנוהל הכסף".

נושאי השיעור:

- הצורך בכסף כאמצעי תשלום
- הצורך שלי בכסף בחיי היום יום
- ערך הכסף
- היצע וביקוש

ציוד נדרש לשיעור:

- להצגת המצגת: מחשב, מקרן
- פעילות סחר חליפין: פרי שהתלמידים מביאים מהבית
- דפי עבודה (נספח א')

משחקים בגולות

דוד ואלישמע הם שכנים וחברים טובים.
שניהם לומדים בכיתה ד' בבית הספר האזורי.
דוד גר בקומה הרביעית ואלישמע גר בקומה החמישית.

בסוף כל יום לימודים נפגשים דוד ואלישמע כדי לשחק
באחד הבתים. המשחק המועדף עליהם הוא גולות.
לשניהם יש גולות צבעוניות יפייפות.

הקריאי את סיפור הרקע

משחקים בגולות

יום אחד הביא דוד שתי גולות נדירות ביותר!
הגולות היו מיוחדות במינן:
צבען היה ירוק-טורקיז כמי הים,
הן היו מעט גדולות משאר הגולות,
ובהציבם מול קרני השמש, היו מנצנצות כמו יהלום.

הקריאי את סיפור הרקע

משחקים בגולות

אלישמע, שאהב את אוסף הגולות שלו מאוד ורצה להעשירו,
לא יכול היה להסתיר את התלהבותו מהגולות המיוחדות
ושאל את דוד:

"דוד חברי היקר, אני מאוד אוהב את הגולות שהבאת, האם
תרצה להחליף אחת בתמורה לגולה מהאוסף שלי?"

הקריאי את סיפור הרקע

משחקים בגולות

"האמת, שזה רעיון לא רע בכלל" ענה דוד,
"אבל הגולה הזאת היא באמת מיוחדת.
לכן אחליף אותה בתמורה ל-3 גולות רגילות מהאוסף שלך."
אלישמע חשב מעט על הצעתו של דוד.
מצד אחד, מאוד רצה את הגולה המיוחדת,
אך מצד שני, לא רצה לוותר על 3 גולות מהאוסף שלו.

מה אתם הייתם עושים?

הקריאי את סיפור הרקע
* אין צורך לפתח דיון מעמיק על השאלה בסוף שקופית זו מאחר והתלמידים יתנסו בסחר חליפין בפעילות בשקף הבא.

פעילות סלט פירות

למורה: (7 דק')

פעילות סחר חליפין:

מטרה לימודית: התלמידים יתנסו בסחר חליפין כפי שהיה נהוג בעבר הרחוק ויבינו את הקושי בביצוע פעולה זו ואת חשיבות הכסף.
מטרת הפעילות: צבירת מגוון של פירות להכנת סלט פירות.

שימי לב- יש להנחות את התלמידים מבעוד מועד להביא 2-3 פירות מהבית (רצוי גם לכתוב להורים מבעוד מועד).

מהלך הפעילות:

הסבירי: אמא מינתה אתכם להיות אחראים על המנה האחרונה בארוחת שבת. החלטתם להכין סלט פירות אבל... המשפחה רוצה גיוון ולא מסתפקת בפירות שיש בבית. כדי להכין סלט כזה עליכם לגשת לתלמידים בכיתה ולנסות להחליף את הפירות שבידיכם בפירות אחרים.

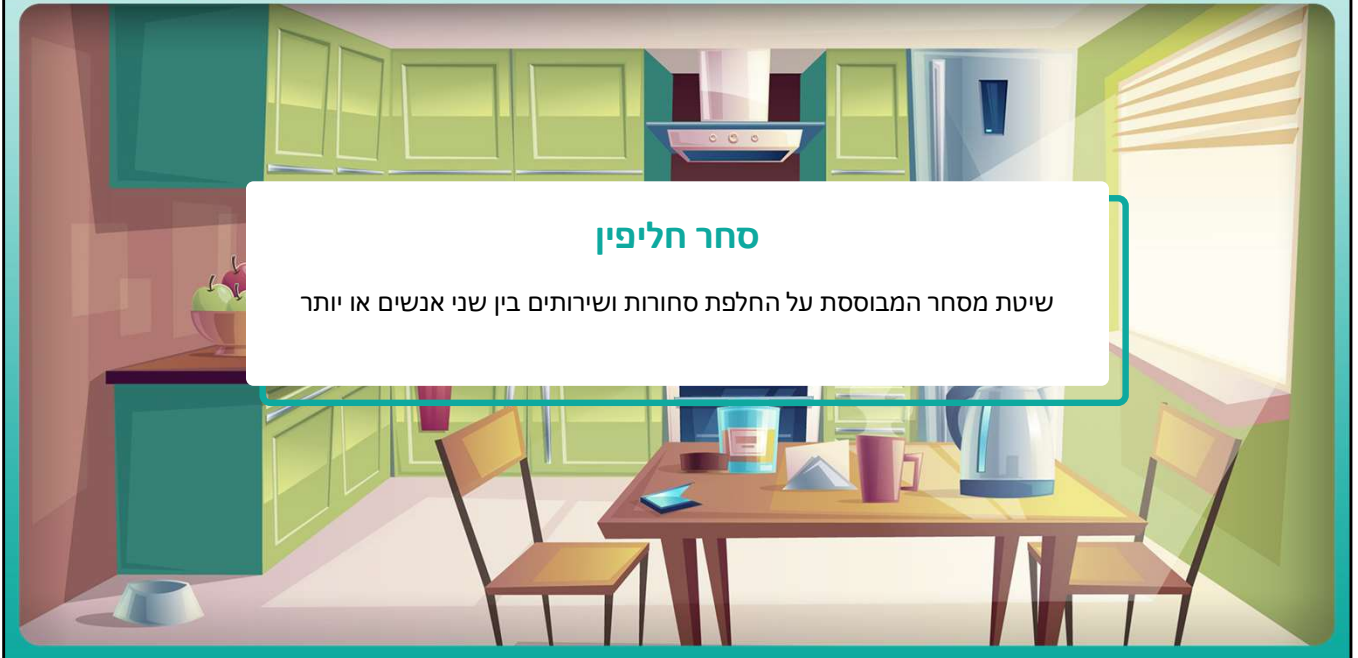
*כחלופה, ניתן להכין מראש כרטיסיות עם ציורי פירות ולחלק לילדים לקראת ההפעלה (במקרה כזה יש להכין מגוון גדול של פירות ובנוסף 8 כרטיסיות בננה ו- 8 כרטיסיות תפוח כדי שלא יהיה פשוט לבצע את ההחלפה).

דיון בכיתה: (5 דק')

שאלי את התלמידים:

- מי הצליח להחליף את הפירות שלו עם תלמיד אחר?
- מי לא הצליח? מדוע לא?
- מי הרגיש שקיבל תמורה הוגנת עבור הפירות שלו? מי לא?
- מי חושב שמשפחתו תהנה מסלט פירות מיוחד? 😊

סחר חליפין

שיטת מסחר המבוססת על החלפת סחורות ושירותים בין שני אנשים או יותר

למורה: (6 דק')

הציגי את ההגדרה לסחר חליפין **והסבירי**: פעם לא היה שימוש בכסף. המסחר התנהל בשיטה של סחר חליפין. כל אחד גידל את האוכל שלו (פירות, ירקות, חלב מפרות וכו'). אם לאדם היה צורך בביצים, הוא היה הולך לשכן שהיתה לו עם תרנגולת, מציע לו את הסחורה שלו בתמורה לביצים. זה אולי נשמע פשוט ונוח אבל לסחר חליפין יש חסרונות (הבחנו בחסרונות אלו בפעילות שקיימנו עם הפירות). על כן החלו מסחר באמצעי תשלום (צדפים ולאחר מכן כסף).

אמרי: היזכרו בפעילות שעשינו קודם - מה הם לדעתכם היתרונות בכסף לעומת סחר חליפין? אספי את התשובות והסבירי:

1. סחורה עלולה להתקלקל לפני שאספיק להחליף אותה עם משהו אחר
  2. קיים קושי להגדיר את שווי הסחורה המוחלפת. כסף ניתן להחליף בכל מוצר וברור כמה הוא שווה. לסחורה ערך לא מוגדר.
  3. סחר חליפין מאלץ כל קונה להפוך גם למוכר ובעל כישורי מסחר. אדם שצריך מוצר מסוים אמור לא רק למצוא אדם המחזיק באותו מוצר ומוכן לסחור בו, אלא גם להשיג מוצר שאותו אדם יסכים לקבל תמורת המוצר שבידו.
- לדוגמא: אני רוצה ביצה. עלי למצוא אדם בעל תרנגולת ולהציע לו את מה שאני מגדל (עגבניות). לפעמים אותו אדם אינו מעוניין בעגבניות אלא במשהו אחר (למשל חיטה). במקרה כזה עלי לחפש אדם שמוכן לקבל את העגבניות שלי תמורת חיטה ואז להחליף

את החיטה בביצה. תהליך מורכב ומסורבל.

" וּמֵאֲכָלְךָ אֲשֶׁר תֹאכְלֶנּוּ בְּמִשְׁקוֹל עֶשְׂרִים שֶׁקֶל לַיּוֹם מֵעַתָּה
עַד יַעַת תֹאכְלֶנּוּ. "

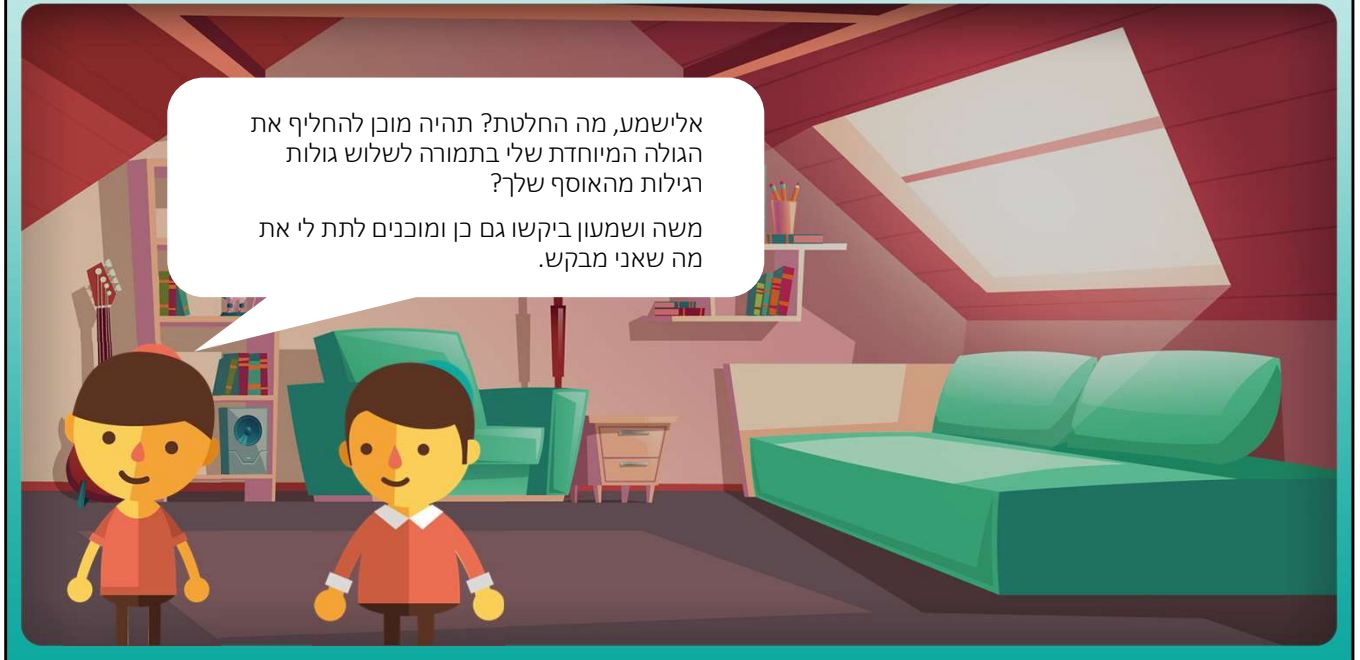
נביאים, ספר יחזקאל, פרק ד' פסוק י'

למורה: (3 דק')
הסבירי בקצרה: כולנו יודעים ששמו של המטבע הישראלי הוא שקל חדש. מה המשמעות של המילה שקל, מדוע המטבע שלנו נקרא כך? במשנה ובתלמוד מופיע השקל יחד עם שמות מטבעות אחרים שהיו נהוגים באותה תקופה (דינר, סלע ועוד). לפני כ- 50 שנה הוחלט כי שמו של המטבע הישראלי יהיה "שקל".

המושג "שקל כסף" מוזכר בתנ"ך כמה פעמים, לרוב כמידת משקל למתכת למשל: סיפור קניית מערת המכפלה, סיפור חנוכת המשכן, מצוות מחצית השקל, מצוות פדיון הבן ועוד.

השקל מוזכר גם כמידה לשקילת מזון: " וּמֵאֲכָלְךָ אֲשֶׁר תֹאכְלֶנּוּ בְּמִשְׁקוֹל עֶשְׂרִים שֶׁקֶל לַיּוֹם מֵעַתָּה עַד יַעַת תֹאכְלֶנּוּ. " (נביאים, ספר יחזקאל, פרק ד' פסוק י')

אלישמע, מה החלטת? תהיה מוכן להחליף את
הגולה המיוחדת שלי בתמורה לשלוש גולות
רגילות מהאוסף שלך?
משה ושמעון ביקשו גם כן ומוכנים לתת לי את
מה שאני מבקש.

הקריאי את סיפור הרקע

היצע וביקוש

מדוע ביקש דוד 3 גולות תמורת הגולה המיוחדת שלו?
איך הוא ידע שישכימו לתת לו את מבוקשו?
למה לא ביקש יותר? למה לא פחות?

למורה: (5 דק')

הציגי את השאלות על הלוח וערכי דיון במליאה.

שאלו: כיצד בעצם נקבעים המחירים למוצרים השונים?

אספו את תשובות התלמידים, **חשפו** את השקופית **והסבירו:**

יש סיבות רבות שבגינן נקבע מחירו של מוצר. מחירו הבסיסי נקבע בהתאם לעלות החומרים ממנו הוא מורכב ועלות תהליך הייצור שלו.

בנוסף, מחירו של המוצר קשור לביקוש והיצע.

- היצע – כמה מוצרים מסוג זה מוצעים למכירה.
- ביקוש - כמה קונים מעוניינים לקנות את המוצר.

המחיר נקבע על ידי **איזון בין היצע לביקוש**.

*בשקפים הבאים יינתנו דוגמאות לאופן שבו היצע וביקוש משפיעים על מחיריהם של מוצרים.

היצע וביקוש – דוגמא

דוד רוצה למכור את הגולה הנדירה שלו.
כל הילדים רוצים לקנות מדוד את הגולה זאת אומרת שיש לגולה ביקוש _____ (גבוה / נמוך)
הגולה נדירה, זאת אומרת שההיצע _____ (גבוה / נמוך).
האם יש סיכוי שדוד יקבל יותר עבור הגולה?

למורה: (5 דק')

הציגי את המקרה הראשון ובקשי מהילדים להשלים את המשפטים.
דוד רוצה למכור את הגולה הנדירה שלו.
כולם רוצים לקנות את הגולה זאת אומרת שיש לגולה ביקוש **גבוה**.
הגולה נדירה זאת אומרת שההיצע **נמוך**.
האם יש סיכוי שדוד יקבל יותר עבור הגולה? **כן**.

היצע וביקוש – דוגמא

בסופרמרקט השכונתי התחילו למכור שוקולד מסוג חדש.
טעמו של השוקולד לא מצא חן בעיני הקונים. מעטים קנו את השוקולד.
הביקוש הינו _____ (גבוה / נמוך)
במחסני הסופר הצטברה כמות גדולה של שוקולד שאף אחד לא קנה.
ההיצע הינו _____ (גבוה / נמוך).
מה קרוב לוודאי יקרה למחירו של השוקולד?

למורה: (5 דק')

הציגי את המקרה השני ובקשי מהילדים להשלים את המשפטים.
בסופרמרקט השכונתי התחילו למכור שוקולד מסוג חדש.
למרות הציפיה, טעמו של השוקולד לא מצא חן בעיני הקונים. מעטים קנו את השוקולד. הביקוש
היה **נמוך**.
במחסני הסופר הצטברה כמות גדולה של שוקולד שאף אחד לא קנה. ההיצע **גבוה**.
מה יקרה למחירו של השוקולד? **מחירו של השוקולד ירד**.

כיצד נדע מתי הביקוש למוצר גבוה?

למורה: (6 דק')

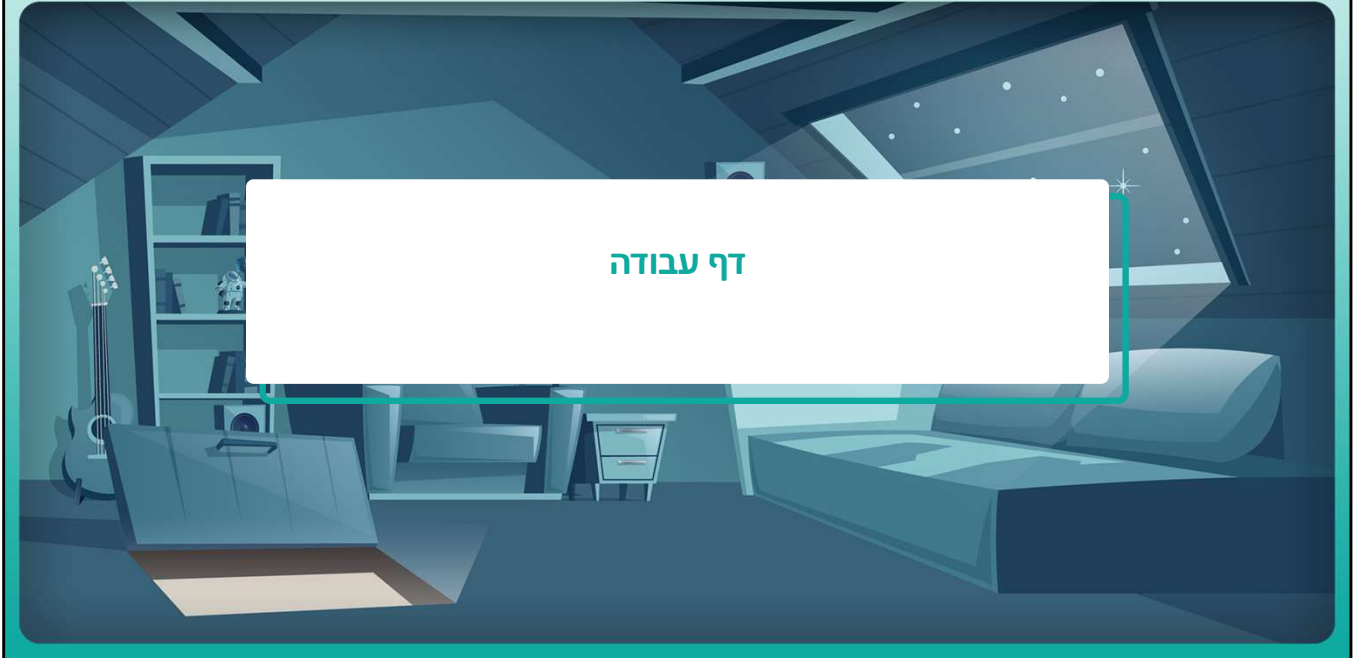
שאלי – האם יש דרך לדעת מתי הרבה אנשים ירצו לקנות מוצר מסויים?
תני דוגמאות:

1. לקראת החורף, מחירי בגדי החורף עולים כי הביקוש להם גבוה. לעומת זאת, בסוף העונה המחירים יורדים.
  2. לקראת פורים, מכירת התחפושות עולים
  3. לקראת חנוכה, עולה מחיר הסופגניות (רוב השנה לא מוכרים סופגניות כלל).
  4. מחירי כלי כתיבה לקראת תחילת שנת הלימודים גבוה יותר.
- הדגישו:** כדי לשמור על התנהלות כספית נכונה, **כדאי לקנות את המוצרים כשאינ להם ביקוש רב**. גם אם מאוד רוצים מוצר מסויים וברור שתוך זמן מסויים מחירו ירד, יש לדחות סיפוקים ולקנות אותו במועד מאוחר יותר.

הקריאי את סיפור הרקע

חלקי לילדים את דף העבודה. (ניתן לעבוד על דף העבודה בזוגות / בפורום כיתתי / כעבודת בית – לשיקול המורה).